

การถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ

The Transmission of Local Wisdom in Thai handicrafts from Leaves and Flowers through Digital Media for Integrated Learning Management in Career and Technology Education

ปริศนา มัชฌิมา¹ พญูพรรณ พรสุขสวัสดิ์² บรรพต พิจิตรกำเนิด³ บุญญลักษณ์ ตำนานจิตร⁴ ชุติวรรณ บุญอาชาทอง⁵ และสายสุดา ปันตระกูล^{6*}
Prisana Mutchima¹ Ponyupun Pornsuksawa² Bunpod Pijitkamnerd³ Boonyalak Tumnanichit⁴ Chutiwan Boonarchatong⁵
& Saisuda Pantrakool^{6*}

^{1, 3, 4, 6} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit University

² หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต 10300

Bachelor of Arts (Home Economics), School of Home Economics, Suan Dusit University 10300

⁵ หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต 10300

Bachelor of Information Technology, Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University 10300

*Corresponding Author : e-mail : saisuda_pan@dusit.ac.th

Received : 26 ต.ค. 67 Revised : 14 พ.ย. 67 Accepted : 19 พ.ย. 67

DOI : 10.14416/j.edii.2026.06.010

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลวัตถุดิบในศิลปประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ที่นำมาใช้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของจังหวัดสุพรรณบุรี และ 2) พัฒนาสื่อดิจิทัลสำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ สำหรับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดประชุม กลุ่มย่อย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) วัตถุดิบ ที่นิยมใช้ในงานศิลปประดิษฐ์แบบไทย จำนวน 31 ชนิด แบ่งเป็นใบไม้และดอกไม้หลากหลายชนิด มีเทคนิคการทำงาน 7 วิธีหลัก ได้แก่ การพับและการม้วน การมัดและการสาน การร้อย การเย็บแบบ การติดแบบ การเรียงแบบ และการกรอ รวมถึงเทคนิคพิเศษ เช่น การต่อก้านและการย้อมสี 2) การพัฒนาสื่อดิจิทัล ประเภทวิดีโอ จำนวน 20 เรื่อง ครอบคลุม งานศิลปประดิษฐ์หลากหลายรูปแบบ เช่น เครื่องแขวน แจกันดอกไม้ กระเช้า ดอกไม้ประดิษฐ์ และบายศรี ผลการ วิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : ศิลปะประดิษฐ์แบบไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อดิจิทัล การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพ

Abstract

The objectives of this research were : 1) to study and collect data on materials used in Thai handicrafts from leaves and flowers to preserve Thai local wisdom in Suphan Buri Province, and 2) to develop digital media for transmitting the wisdom of Thai handicrafts from leaves and flowers for learning management in career and technology education. This qualitative research collected data through document analysis, in-depth interviews, participant observation, and focus group discussions from 15 key informants. Data analysis was conducted through content analysis. The results revealed that : 1) There were 31 types of popular materials used in Thai handicrafts, consisting of various leaves and flowers, with 7 main working techniques: folding and rolling, tying and weaving, threading, sewing patterns, attaching, arranging, and straining, including special techniques such as stem extension and dyeing. 2) Development of 20 digital video media resources, covering various forms of art crafts such as hanging arrangements, flower vases, baskets, artificial flowers, and ceremonial offerings (Bai Sri). The findings of this research will benefit the conservation of local wisdom and educational management in the digital era.

Keywords : Thai Handicrafts, Local Wisdom, Digital Media, Learning Management, Career and Technology Education

1. บทนำ

การอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค ศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย ซึ่งสะท้อนถึงความคิด ความละเอียดอ่อน และจินตนาการอันงดงามของช่างฝีมือไทยในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการงานศิลปะที่ทรงคุณค่า แสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์งานศิลปะจากการใช้วัสดุท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและรักษาสิ่งแวดล้อม [1], [2] โดยเฉพาะจังหวัดสุพรรณบุรีที่เป็นแหล่งภูมิปัญญาที่สำคัญด้านวัฒนธรรมศิลปะและการแสดงการสร้างสรรค์งานประดิษฐ์จากดอกไม้ และใบไม้ชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น [3] เช่น ใบตอง ใบมะพร้าว ใบเตย และใบกระป๋อง มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

การถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิมจากรุ่นสู่รุ่น ภายในครอบครัวหรือคนในชุมชนของไทยเริ่มขาดความต่อเนื่อง เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีโอกาสน้อยลง

ในการเรียนรู้และสืบสานงานศิลปะประดิษฐ์ ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น การบูรณาการสื่อดิจิทัลเข้ากับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น [4] โดยการนำสื่อดิจิทัลที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการประดิษฐ์ดอกไม้จากใบไม้ และยังเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิมที่มีการสอนแบบตัวต่อตัวไปสู่การเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ และเป็นการบันทึกองค์ความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ

การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นวิธีการที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง [5] อีกทั้งยังช่วยให้การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่ ผู้สนใจสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความต้องการ สื่อดิจิทัลมีรูปแบบการนำเสนอขั้นตอนการทำงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ได้อย่างชัดเจน มีภาพและ

เสียงประกอบ การอธิบายแต่ละขั้นตอนโดยละเอียดทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการ ขั้นตอนการประดิษฐ์และสามารถปฏิบัติตามได้ นอกจากนี้เมื่อผู้เรียนเกิดการฝึกปฏิบัติจริงในงานศิลปะประดิษฐ์ ยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน ให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและเกิดความรู้สึกรักอยากสืบสานงานฝีมือแขนงนี้สืบทอดต่อไป ดังที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพได้กำหนดให้จัดการการเรียนรู้เกี่ยวกับงานประดิษฐ์และการใช้วัสดุท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น [6] ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อบูรณาการในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลวัตถุดิบในงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ที่นำมาใช้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของจังหวัดสุพรรณบุรี และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการเข้าถึงองค์ความรู้อย่างทั่วถึงในยุคดิจิทัล

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลวัตถุดิบในศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ที่นำมาใช้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของจังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 เพื่อพัฒนาสื่อดิจิทัลสำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ สำหรับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ในจังหวัดสุพรรณบุรี และพัฒนาสื่อดิจิทัลเผยแพร่ความรู้ด้านงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ประกอบด้วยช่างฝีมือและปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน ผู้ประกอบการและแม่ค้า จำนวน 5 คน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะประดิษฐ์งานดอกไม้และใบไม้ จำนวน 8 คน โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการทำงานหรือการสอนด้านศิลปะประดิษฐ์หรืองานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1.1 มีคุณวุฒิและประสบการณ์ด้านงานศิลปะประดิษฐ์ หรือมีประสบการณ์สอนงานศิลปหัตถกรรม ไม่น้อยกว่า 3 ปี

3.1.2 ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง หรือชำนาญการด้านงานศิลปะประดิษฐ์จากใบไม้และดอกไม้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured In-depth Interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง และแบบประเมินคุณภาพของสื่อดิจิทัล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วัตถุดิบ และเทคนิคการประดิษฐ์

3.3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านวัตถุดิบ เทคนิค และกระบวนการประดิษฐ์ โดยทำการบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง

3.3.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สังเกตวิธีการ เทคนิคการประดิษฐ์งานดอกไม้จากใบไม้ โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลบันทึกขั้นตอน เทคนิค และวิธีการถ่ายทอดความรู้

3.3.4 การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อดิจิทัล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูล และใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เปรียบเทียบข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต

3.5 การพัฒนาสื่อดิจิทัล

นำข้อมูลจากผลการสำรวจและการประชุมกลุ่มย่อยมาใช้ในการออกแบบและพัฒนา วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ออกแบบเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ และพัฒนาต้นแบบสื่อดิจิทัล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.5.1 ขั้นเตรียมการ ทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปะประดิษฐ์จากใบไม้และดอกไม้

3.5.2 ขั้นการออกแบบ ทำการเขียน Storyboard ออกแบบโครงสร้างเนื้อหา เลือกรูปแบบการนำเสนอ และกำหนดระยะเวลาความยาวของวิดีโอ

3.5.3 ขั้นการผลิต จัดเตรียมอุปกรณ์และวัสดุ ถ่ายทำวิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญ บันทึกเสียง/คำบรรยาย ตัดต่อและใส่กราฟิก

3.5.4 ประเมินและตรวจสอบคุณภาพสื่อ จากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อดิจิทัล จำนวน 3 คน และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการสำรวจและรวบรวมข้อมูลวัตถุดิบในการทำศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ที่นำมาใช้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีวัตถุดิบในท้องถิ่นที่นำมาใช้ในงานประดิษฐ์มากที่สุดจำนวน 31 ชนิด ได้แก่ (1) ใบตองตานี (2) ใบทิววรรณ หรือใบลิ้นกระบือ หรือใบกระบือ (3) ใบหมากผู้ หมากเมีย หรือใบทับทิมสยาม (4) ใบแก้ว (5) ใบขี้มกระต่ายดำ (6) ใบเตยทอง หรือใบเตยต่าง หรือใบเตยลาย (7) ใบมะพร้าวอ่อน (8) ใบเข็มสามสี (9) กรรขี้น หรือกกไหล (10) ดอกพุดมาลัย หรือดอกพุดฝรั่ง หรือดอกมะลิฝรั่ง หรือดอกพุดตูม (11) ดอกพุดพิชญา (12) ดอกรัก (13) ดอกแพงพวย หรือดอกแพงพวยฝรั่ง (14) ดอกกระเม็ง (15) ดอกเบญจมาศน้ำ (16) ดอกผกากรอง (17) ดอกเฟื่องฟ้า (18) ดอกดาวเรือง (19) ดอกกล้วยไม้ (20) ดอกประทัดจีน (21) ดอกเข็ม (22) บัวหลวง (23) บัวสาย (24) ดอกเล็บมือนาง (25) ดอกบานไม่รู้โรย (26) ดอกมะลิ (27) ดอกหงอนไก่ไทย (28) ดอกกุหลาบมอญ (29) ดอกชบา (30) ใบก้านแพงเงิน และ (31) ดอกขจร

4.2 การนำใบไม้และดอกไม้มาใช้ในการงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทย พบว่ามีวิธีการพบและการม้วน การมัด และการสาน การร้อย การเย็บแบบ การติดแบบการเรียงแบบ และการกรอง โดยแบ่งวัตถุดิบตามวิธีการที่นำไปใช้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิธีการทำศิลปะประดิษฐ์แบบไทยด้วยใบไม้และดอกไม้

วิธีการ	ใบไม้	ดอกไม้
การพับและการม้วน	ใบตองตานี ใบทิววรรณ ใบทับทิมสยาม ใบเตยลาย	ดอกเฟื่องฟ้า ดอกบัวหลวง ดอกบัวฉัตร ดอกบัวสาย ดอกกำแพงเงิน
การมัดและการสาน	ใบเข็มสามสี ใบมะพร้าวอ่อน	ดอกพุททิษฐา ดอกกล้วยไม้ ดอกเข็ม
การร้อย	ใบแก้ว ใบเตยลาย	ดอกเล็บมือนาง ดอกแพงพวย ดอกพุท ดอกมะลิ ดอกรักขาวตุ้ม ดอกรักขาวแก้ว ดอกรักม่วง ดอกกะเม็ง ดอกผกากรอง ดอกเบญจมาศน้ำ ดอกเฟื่องฟ้า ดอกดาวเรือง ดอกกล้วยไม้ ดอกประทัดจีน ดอกบานไม่รู้โรย ดอกหงอนไก่ ดอกกุหลาบมอญ ดอกขจร
การเย็บแบบ	ใบทิววรรณ ใบทับทิมสยาม	ดอกเล็บมือนาง ดอกดาวเรือง ดอกบัวสาย ดอกกุหลาบมอญ ดอกพลับพลึง
การติดแบบ	-	ดอกรักขาวแก้ว ดอกบานไม่รู้โรย ดอกหงอนไก่
การเรียงแบบ	-	ดอกรักขาวตุ้ม ดอกรักขาวแก้ว ดอกรักม่วง ดอกดาวเรือง
การกรอง	-	ดอกเล็บมือนาง ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง ดอกขจร

การนำใบไม้และดอกไม้มาใช้ในการงานศิลปะประดิษฐ์ต้องพิจารณาถึงลักษณะของใบไม้และดอกไม้แต่ละชนิดที่มีความแตกต่างกัน มีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกันออกไป ดอกไม้บางชนิดมีสีสวยงาม แต่มีความบอบบางจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคพิเศษบางอย่าง ได้แก่ เทคนิคการต่อกัน เป็นวิธีการที่ช่วยเสริมจุดด้อยของดอกไม้ให้สามารถนำจุดเด่นของดอกไม้ชนิดนั้นมาใช้งานได้ เช่น ดอกกระเม็ง เป็นดอกไม้ที่มีฟอร์มดอกสวยงาม แต่ก้านดอกมีขนาดเล็ก ไม่เหมาะที่จะนำมาร้อย ดังนั้น จึงต้องนำก้านต้นกกมาขึ้น มาต่อกันให้ดอกกระเม็งแล้วนำมาร้อยได้ง่ายขึ้น

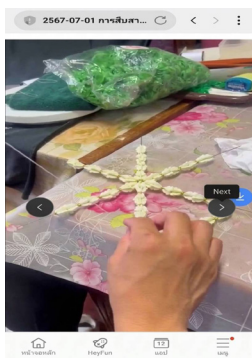
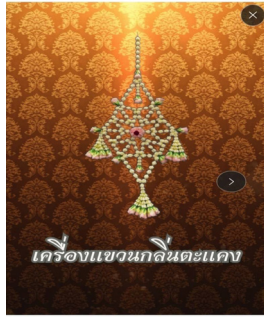
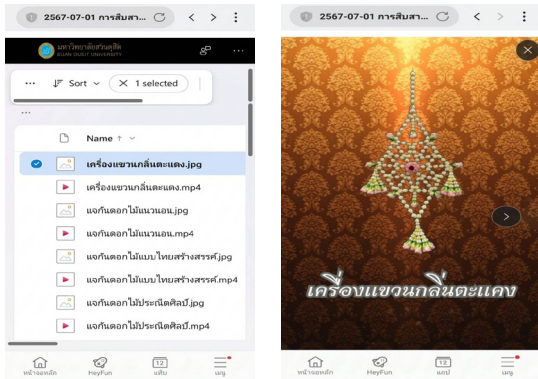
เทคนิคการย้อมสี เป็นวิธีการที่ช่วยทำให้ดอกไม้มีสีสันสวยงามตามความต้องการเพื่อนำไปใช้ให้สามารถเข้ากันได้กับใบไม้และดอกไม้อื่น ๆ โดยส่วนใหญ่มักจะพบว่าการใช้เทคนิคการย้อมสีจะใช้กับดอกไม้ที่มีสีขาว เช่น ดอกรัก และดอกกล้วยไม้ เป็นต้น

4.3 สื่อดิจิทัลเผยแพร่ความรู้ด้านงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทย

สื่อดิจิทัลเผยแพร่ความรู้ด้านงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ จำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ สื่อเครื่องแขวนกลั่นตะแคง แจกันดอกไม้แนวนอน แจกันดอกไม้แบบไทยสร้างสรรค์ แจกันดอกไม้ประณีตศิลป์ แจกันดอกบัว แจกันดอกทับทิมสยาม แจกันทรงสูงแบบไทย ประณีตศิลป์ แจกันบันไดเรียง แจกันรูปทรง L ประยุกต์สื่อกระเช้าใบตองแบบไทย ดอกไม้ประดิษฐ์ 5 กลีบ ดอกไม้ประดิษฐ์วงกลม ดอกประกอบเรียงรัก 5 กลีบ ดอกประกอบวงกลมเรียงรัก ดอกประดิษฐ์แบบวงกลม เทคนิคการเย็บแบบโบราณ ถาดดอกไม้ประณีตศิลป์ บายศรีปากชาม บายศรีพรหม มาลัยสองชายดอกรัก มาลัยสองชายอุบะจากกลีบเฟื่องฟ้า ตัวอย่างดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สื่อดิจิทัลเผยแพร่ความรู้ด้านงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทย

ภาพที่ 2 สื่อวิดีโอการถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้

ผลการประเมินคุณภาพสื่อดิจิทัลเผยแพร่ความรู้ด้านงานศิลปประดิษฐ์แบบไทยจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

4.3.1 ด้านเนื้อหาและความถูกต้อง พบว่า สื่อมีความถูกต้องทางวิชาการและสะท้อนภูมิปัญญาดั้งเดิมอย่างครบถ้วน มีรายละเอียดเทคนิคและขั้นตอนการสร้างงานศิลปประดิษฐ์ที่ชัดเจน

4.3.2 ด้านคุณภาพการนำเสนอ พบว่า วิดีโอมีความคมชัด การจัดลำดับขั้นตอนเข้าใจง่าย น่าติดตาม

4.3.3 ด้านประโยชน์และการใช้งาน พบว่า สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้จริง เหมาะสำหรับเป็นสื่อประกอบการเรียน ตัวอย่างสื่อดิจิทัลประเภทวิดีโอ ดังภาพที่ 2

5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบและเทคนิคในงานศิลปประดิษฐ์แบบไทย จากใบไม้ ดอกไม้ของจังหวัดสุพรรณบุรี รวมถึงสื่อดิจิทัลที่ช่วยในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพบว่า วัตถุดิบที่นิยมนำมาใช้ในงานประดิษฐ์มีหลากหลาย ทั้งใบไม้และดอกไม้ในท้องถิ่น โดยมีวิธีการประดิษฐ์จากการพับและการม้วน การมัดและการสาน การร้อย การเย็บแบบ การติดแบบ การเรียงแบบ และการกรอง และได้พัฒนาสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับเครื่องแขวนแจกันดอกไม้ กระเช้าใบตอง ดอกไม้ประดิษฐ์ ดอกประกอบดอกไม้ประดิษฐ์แบบวงกลม เทคนิคการเย็บแบบโบราณ ถาดดอกไม้ บายศรีปากชาม บายศรีพรหม มาลัยสองชาย ดอกกรัก มาลัยสองชายอุษะ ที่ครอบคลุมงานศิลปประดิษฐ์แบบไทยหลากหลายรูปแบบ ผลการวิจัยนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยให้คงอยู่อย่างยั่งยืน รวมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นส่วนประกอบการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ หรือผู้ที่สนใจในงานศิลปประดิษฐ์แบบไทยด้วย

5.2 อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้ การสำรวจและรวบรวมวัตถุดิบในงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ พบวัตถุดิบที่นิยมใช้ 31 ชนิด แบ่งเป็นใบไม้และดอกไม้หลากหลายชนิด สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลือกใช้วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รจนา จันทราสา และภานุ พัฒนปณิธิพงศ์ [7] ศึกษาดอกไม้สู่ศิลปะสร้างสรรค์ สัมพันธภาพระหว่างดอกไม้กับวัฒนธรรมและการออกแบบผลิตภัณฑ์ พบว่า ดอกไม้ที่มีสัมพันธภาพครบทั้ง 4 ด้าน ความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญา และประเพณี ได้แก่ ดอกมะลิ ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง และดอกบัว ส่วนการสร้างรูปแบบการเชื่อมโยงเชิงสร้างสรรค์สู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทุนวัฒนธรรมจากดอกไม้ พบว่า สามารถนำเสนอสัญลักษณ์ความเชื่อที่มีอยู่ในแรงบันดาลใจ/ทุนทางวัฒนธรรม ดอกไม้ สี หลักการการจัดองค์ประกอบ การออกแบบ นำมาดัดแปลง ปรับประยุกต์ใช้ในการออกแบบลวดลาย และรูปทรงจากดอกไม้ ควรมีการตัดทอน ลดทอนรูปทรงและลวดลายให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยวัสดุและกรรมวิธีการผลิต และความสวยงาม สอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ [1] ที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และรักษาสืบสานวัฒนธรรม เทคนิคและวิธีการในงานศิลปะประดิษฐ์แบบไทยที่พบ ได้แก่ การพับ การม้วน การมัด การสาน การร้อย การเย็บแบบ การติดแบบ การเรียงแบบ และการกรอง แสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนและความประณีตของช่างฝีมือไทย นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาเทคนิคพิเศษ เช่น การต่อก้านและการย้อมสี เพื่อเพิ่มความสวยงามและแก้ไขข้อจำกัดของวัสดุธรรมชาติ [8] สะท้อนถึงการพัฒนาและสร้างสรรค์งานศิลปะที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับนวัตกรรมใหม่ สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ ศิริธร สุดตานนท์ [9] ศึกษาการสืบทอดคุณค่างานช่างดอกไม้สดแบบราชสำนัก

ผลการวิจัย พบว่า คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ การนำเอาองค์ประกอบศิลป์ทั้ง 10 ด้าน มาหลอมรวมกันเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานให้เกิดความสวยงาม วิจิตรตระการตา และมีคุณค่ามาก ส่วนคุณค่าด้านเชิงช่างประณีตศิลป์ แสดงลักษณะเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างเด่นชัด ถือเป็นงานช่างฝีมือชั้นสูงที่ต้องใช้ทักษะฝีมือและระยะเวลาในการฝึกฝน แสดงศักยภาพให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาประชาคม

การถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะประดิษฐ์แบบไทยจากใบไม้ ดอกไม้ ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพในจังหวัดสุพรรณบุรี ข้อค้นพบจากการวิจัย แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้สื่อดิจิทัลในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ อาจเนื่องมาจากการใช้สื่อดิจิทัลสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลความรู้ด้านศิลปะประดิษฐ์ได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย นอกจากนี้ยังช่วยให้การเรียนรู้สามารถเข้าถึงได้กว้างขวางมากขึ้นและเป็นระบบที่สามารถบันทึกองค์ความรู้ไว้ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับหลักการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [2] ที่ได้รับรู้ถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนรู้และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเชื่อมโยงข้อมูลที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย สัมพันธ์กับแนวคิดของ ไกรวิทย์ สุขวิน และนงนุช สุทรธนผล [5] พบว่า สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจองค์ความรู้ เช่นเดียวกับ Syauqi, Munadi and Triyono [10] พบว่า การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้สามารถจดจำกับบทเรียนได้ตลอดระยะเวลาของการเรียน ทดแทนหรือเสริมประสบการณ์ที่ควรได้รับ เช่นเดียวกับการเรียนแบบปกติ

การพัฒนาสื่อดิจิทัลครอบคลุมงานศิลปะประดิษฐ์หลากหลายรูปแบบ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

[2] ได้เสนอแนะ เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบดั้งเดิมสู่การเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก นอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เสมือนจริงโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว ซึ่งส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญางานศิลปะประดิษฐ์แบบไทยที่เสี่ยงต่อการสูญหายเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมและยุคสมัยที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ควรมีการศึกษาวัตถุุดิบและเทคนิคศิลปะประดิษฐ์จากภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาในแต่ละพื้นที่ และเพิ่มความหลากหลายในการถ่ายทอดศิลปะประดิษฐ์แบบไทย

5.3.2 ควรมีการพัฒนาสื่อดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยี AR หรือ VR เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมและทดลองสร้างงานศิลปะเสมือนจริง พร้อมประเมินผลการใช้งานเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2563). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- [2] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2563-2564*. กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค.
- [3] สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี. (2563). *รายงานประจำปี 2563 : การส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี*. สุพรรณบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี.
- [4] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค.
- [5] ไกรวิทย์ สุขวิน และนันทิภา สุนทรชนผล. (2565). การเข้าถึงสื่อการเรียนรู้เพื่อประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์. *วารสารวิชาการสังคมมนุษย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 12(1). 91-109.
- [6] กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- [7] รจนา จันทราสา และกานู พัฒนปณิธิพงศ์. (2562). *ดอกไม้สู่ศิลปะสร้างสรรค์ : สัมพันธภาพพระหว่างดอกไม้กับวัฒนธรรมและการออกแบบผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- [8] พรยูพรรณ พรสุขสวัสดิ์. (2561). *วิถีการกรองร้อยมวลมาลี เย็บร้อย ค่อยจีบ ประดิษฐ์ใบทองระดับชาติ ครั้งที่ 1-8*. (หนังสือที่ระลึกในงานประกวดเย็บร้อยค่อยจีบ ประดิษฐ์ใบทองระดับชาติ ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- [9] ศิริธร สุดตานนท์. (2563). *การสืบทอดคุณค่างานช่างดอกไม้สดแบบราชสำนัก*. (ปริญาญาศาสตร์ดุขภูิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [10] Syauqi K., Munadi S. and Triyono Mochamad B. (2020). Students' perceptions toward vocational education on online learning during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Evaluation and Research in Education*. 9(4). 881-886.